

ПЕТАР ЛАЗАРЕВИЋ ЦУКИЋ
- ЈЕДНА ОД ЗНАЧАЈНИЈИХ ЛИЧНОСТИ КНЕЗ МИЛОШЕВЕ СРБИЈЕ -

Апстракт: У раду је приказана биографија Петра Лазаревића Цукића, једног од значајнијих личности историје српског народа након Другог српског устанка. Учествовао је у изградњи аутономне Кнежевине Србије и био је део управног система кнеза Милоша Обреновића. Обављао је различите послове, од личног обезбеђења кнеза до члана Државног савета. Био је члан Народне канцеларије, бринуо о конаку кнеза Милоша у Београду, управљао Карановцем и околином, био главни београдски полицајац, па поново старешина Ибарског среза, да би након тога од 1836. до 1842. године обављао функцију старешине Крушевачког среза и округа. Био је прек и самовољан што је изазивало сталне побуне против њега. Рад је писан је на основу архивске грађе из Архива Србије, објављених извора и доступне литературе.

Кључне речи: Београд, Карановац, кнез Милош Обреновић, Крушевац, Петар Лазаревић Цукић.

У литератури постоје различити подаци о месту и години рођења Петра Лазаревића Цукића. М.Ђ. Милићевић наводи да се родио у селу Стопањи, у Крушевачкој нахији.¹ Још као дете изгубио је кућу и породицу, а примио га је војвода Павле Цукић.² Његово презиме је Лазаревић, али су га звали Цукић, због

¹ М. Ђ. Милићевић, Поменик знаменитих људи у српског народа новијег доба, Београд 1888, 806. (у даљем тексту: М. Ђ. Милићевић, Поменик). Тај податак наводи и Бранко Перунички, Крушевац у једном веку 1815-1915. године, Крушевац 1971, 57.; (у даљем тексту: Б. Перунички, Крушевац); В. Б. Савић, Војвода Петар Николајевић Молер, Ваљево 2006, 195. (у даљем тексту: В. Б. Савић, Војвода Молер).

² Павле Цукић је био војвода Првог српског устанка и истакнути старешина Другог устанка. Карађорђе га је 1811. поставио за војводу Крушевачке нахије. После слома 1813. прешао је у Срем (на аустријску страну), одакле се вратио 1815. после устанка који је започео Милош Обреновић. Није био задовољан резултатима преговора којима је завршен Други српски устанак. Фебруара 1817, заједно са кнезом Симом Марковићем и Драгићем Горуновићем, подигао је буну против Турака коју је Милош угушио. Убијен је у Рогачи 1817. приликом спровођења Турцима у Београд. Н. Јовановић, Лексикон личности у убеницима историје, Београд-Нови Сад 2001, 397.; Историја српског народа, V-1, Од Првог устанка до Берлинског конгреса 1804-1878, Београд 1981, 111. (В. Стојанчевић). Буда Илић наводи да се Павле Цукић, војвода жупски, повукао 1812. године у Трстеник, где је живео као пензионер. Усвојио је Петра Лазаревића, који је у доба кнеза Милоша био један од најмоћнијих људи у Крушевцу. Из захвалности према поочиму, додао је своје презимену Цукић и познат је као Петар Лазаревић Цукић. Б. Илић, Историја Крушевца 1371-9141, 107. (у даљем тексту: Б. Илић, Историја Крушевца). О Првом српском устанку видети: М. Пешић, „Ратне операције устаничке војске на јужном делу ратишта од 1806. до 1809. године“, у: Устанци и

добротвора који је бринуо о њему. После 1815. године Петар Лазаревић прелази у службу код кнеза Милоша у Црнућу. У Милошевој кући Петар је добио задатак да распаљује чибукке и служи кафу. У служби код кнеза Петар је остао и након његовог преласка у Крагујевац.³

Комисија за оцењивање чиновника од 6. септембра 1835. године наводи да је Петар Лазаревић стар 40 година, да има чин потпуковника, да је рођен у Жупи и да је у службу ступио 1815. године.⁴ Вук Стефановић Карацић наводи да је Петар Лазаревић Цукић родом однекуд из Крушевачке нахије и да је у време Карађорђа био чауш код војводе Павла Цукића, по коме је тако прозван. Носио је лисичје репове за капом, био је момак код кнеза Милоша и чибукчија.⁵ Од најраније младости учествовао је у народним пословима. Био је неписмен, али бистар, окретан, храбар, чак суров и обесан, али веран господару кога служи. Кнез Милош га је узео у свој одред момака, у своју војну дружину наоружаних пратилаца. Један од првих задатака који је обавио била је ликвидација владике Мелентија Никшића, за кога је кнез утврдио да му постаје опасан супарник у власти. Зато је наредио својим оданим момцима Марку Штитарцу, Вулу Глигоријевићу и Петру Лазаревићу да убију осионог владика. Они су задатак извршили 16. јуна 1816. године у Шапцу.⁶

*

У периоду од 1820. до 1822. године Петар Лазаревић је члан Народне канцеларије. Бранко Перуничкић спомиње закулисне сплетке Петра Цукића, када говори о Народној канцеларији, али не наводи детаљније о чему се ради.⁷ Петар Цукић извештава кнеза 2. јула 1820. године о набавци букагија за апсенике и обавештава га о издавању неких зграда под кирију.⁸ Почетком 1823. године и даље је у Београду где 11. јануара 1823. године има неку „распру“ са Костом Прапочетом у којој је било потребно да им се пресуди у спору.⁹

побуне Срба у Турској у XIX веку (поводом 170 година од избијања Нишке буне), Ниш 2012, 173-187.; М. Ђорђевић, Србија у устанку 1804-1813, Београд 1979.

³ М. Ђ. Милићевић, Поменик, 806.; Б. Перуничкић, Крушевац, 57. Милорад Сијић наводи да је Петар Лазаревић ванбрачни син Петра Цукића. На основу чега то тврди није познато. М. Сијић, Значајни људи Крушевца (1833-1944), Крушевац 2012, 15.

⁴ Д. Вуловић, Књажевска канцеларија, Нахија пожешка 1815-1839, Београд 1953, 520-521. (у даљем тексту: Д. Вуловић, Нахија пожешка). Бранко Перуничкић наводи да је Петар Лазаревић рођен 1802. године, али не наводи место рођења. Б. Перуничкић, Управа вароши Београда, 1820-1912, Београд 1970, 62. (у даљем тексту: Б. Перуничкић, Управа вароши Београда).

⁵ Чауш = гласник, „дворска будала“; чибукчија – момак који је доносио и припаљивао чибукке. Вук Стефановић Карadžić, *Životi srpskih vojvoda i ostalih znamenitih Srba*, Београд 1963, 175; 304. (у даљем тексту: V. S. Karadžić, *Životi srpskih vojvoda*).

⁶ Д. Вуловић, Нахија пожешка, 534-535.

⁷ Б. Перуничкић, Београдски суд 1819-1839, Београд 1964, 18, 20. (у даљем тексту: Б. Перуничкић, Београдски суд). Петар Лазаревић тада брине о кнежевом конаку и обавља све послове везане за трговину, набавку хране, хаљина, мајстора и о свему томе обавештава кнеза. Документа која садрже те податке налазе се у Архиву Србије, Књажевска канцеларија, Народна канцеларија (АС, КК-II).

⁸ Б. Перуничкић, Београдски суд, 79.

⁹ Исто, 169. М. Ђ. Милићевић наводи да је Петар Лазаревић вршио функцију настојника кнежевог двора у Београду, а након тога постаје управитељ српског дела вароши Београда. М. Ђ. Милићевић, Поменик, 807.

*

Од маја 1823. године Петар Лазаревић је у Карановцу,¹⁰ одакле пише кнезу и бави се питањима важним за развој града и околних места (градња кућа, калдрмисање улица, градња цркава, копање бунара).¹¹ Крајем јануара 1824. године уведен је у дужност у Подибру, пред кнезовима и кметовима.¹² Грубошћу и надменошћу, нови старешина изазвао је у фебруару 1825. године, отворени сукоб са грађанима.¹³ Незадовољни Карановчани, 31. маја 1826. године, шаљу изасланство кнезу Милошу, и жале се на насиље и самовољу кнеза Петра Лазаревића. Потписано је 50 грађана и на крају наведено „и сви који живимо у Карановцу”. Они су навели да кнез Петар Цукић и његов сарадник Сима Молеровић кад пролазе чаршијом не поздрављају присутне грађане и трговце, него их псују и називају скарадним именима. Истичу и да је све било мирно у претходном периоду, а сада кад су неког злочинца предали кнезу Петру Лазаревићу он га није осудио већ га је пустио у чаршију и због тога је дошло до неког убиства. То су неки од разлога због чега траже његову смену.¹⁴ Кнез Милош је наредио да се покрене истрага, али није дошло до кажњавања или смењивања, већ је касније премештен у Београд. Чак је кнез Милош 1826. године окривио карановачког проту да је подговорио Карановчане да се туже на њиховог кнеза Петра Лазаревића.¹⁵

*

Петар Лазаревић је 2. августа 1828. године приспео у Београд где је примио „Објавленије” које је прочитано Обшеству београдском и предграђима Савамали и Палилули. У њему је стајало да сви становници морају да се понашају по правилима које је кнез Милош установио и које заповеда преко Петра Лазаревића. Он је разговарао и са београдским везиром са којим је договорио да га обавести о сваком Турчину који се понаша у супротности са законом.¹⁶ На основу сачуваних и објављених докумената видимо да се кнез Петар Лазаревић

¹⁰ Данило Вуловић је у биографији Петра Лазаревића навео да је кнез Милош 29. јануара 1824. године поставио Петра Лазаревића за варошког кнеза у Карановцу. У објављеним документима видимо да још од маја 1823. године Петар Лазаревић борави у Карановцу и решава проблеме тамошњих становника. Д. Вуловић, Нахија пожешка, 535.

¹¹ Исто, 120-122.

¹² О томе је Васа Поповић, известио кнеза Милоша 29. јануара 1824. године. Д. Вуловић, Нахија пожешка, 137. Сигурно је Подибар шири назив за Карановац и околину, тј. назив среза. У истом документу на страни 138. сазнајемо да тај крај припада Поморавском срезу. Бранко Перуничкић наводи да је Карановац од 1826. до 1830. године припадао кнежини моравској. Б. Перуничкић, Једно столеће Краљева 1815-1915, Краљево 1966, 10. (у даљем тексту: Б. Перуничкић, Једно столеће Краљева).

¹³ Д. Вуловић, Нахија пожешка, 165-166; 535. О томе је Васа Поповић известио кнеза Милоша 27. фебруара 1825. године. Видети и В. Б. Савић, Војвода Молер, 195.

¹⁴ Д. Вуловић, Нахија пожешка, 194-195.; В. Б. Савић, Војвода Молер, 188-190.

¹⁵ Због тога је проти ударено 50 батина, а сутрадан је пронађен обешен (највероватније се обесио због срамоте). V. S. Karadžić, *Životi srpskih vojvoda*, 174-175.

¹⁶ Б. Перуничкић, Управа вароши Београда, 41-42. Ово писмо је писано 5. августа. Вук Караџић наводи да је Петар Лазаревић „био пуномоћни (готово самовољан) београдски судија и управитељ“. Вукова преписка II, Београд 1908, 651. (издао Љубомир Стојановић)

бавио следећим пословима: контролом трговачких мера и кантара; тражењем добрих учитеља за школе у Београду; насељавањем и додељивањем земљишта расељним лицима, уз сагласност кнеза Милоша; разним жалбама и проблемима у београдским еснафима: касапском и мумџиском; берберима и њиховим калфама; о количини хране у граду; истовару хране из лађа и уношењу у град; продаји ханова; убиствима међу Србима и Турцима; отварањем апотека; трговином сољу; решавао је разне спорове око земље између дошљака и староседелаца; око довоза сена и сламе за потребе везира.¹⁷ Хатишерифом из 1830. године Срби су добили право да граде цркве и подижу звонаре крај њих. По налогу кнеза Милоша, Петар Лазаревић је наместио звона на Саборној цркви у Београду и поред претњи турског паше, заповедника београдске тврђаве. Звона су први пут зазвонили 13. фебруара 1830. године. Након тога је наступило опште народно весеље и гозба. Недељу дана су звона без прекида звонили. Проблем је био и што су Срби користили добоше по београдским сокацима за обавештавања, а Турцима је то сметало.¹⁸ Да би стишао незадовољство београдских Турака, Петар Лазаревић је премештен из Београда.¹⁹

*

Кнез Милош 2. марта 1831. године објављује кметовима и народу Среза подибарског, Нахије пожешке, да је за капетана среза поставио Петра Лазаревића. Кнез Милош поставља Петра Лазаревића за капетана капетаније и вароши и саветује становништво да забораве претходне неспоразуме које су имали. Обавештава их да ће Петар Лазаревић да живи у Карановцу, у Перуничихевој кући. Кнез Милош је поставио Петра Лазаревића и за управитеља Самаилског среза, док му не именује другог старешину. Ови срезови су још од раније били познати по непоштовању поретка и сталним побунама народа.²⁰ Петар Лазаревић је обавестио кнеза Милоша 6. марта 1831. године да је имао састанак са кметовима Капетаније подибарске и самаилске и да им је саопштио да не морају да кулуче, тј. да раде на његовом имању, него да му плаћају порез у новцу. Кнез Милош је писао 8. марта управнику Нахије пожешке Васи Поповићу да иде у Карановац и испита народне тужбе и незадовољство и да исто провери да ли је тачно што му је Лазаревић написао за становнике Подибарског среза, да се слажу да плаћају порез у новцу, а да не кулуче.²¹ Васа Поповић 22. марта 1831. године

¹⁷ Б. Перуничих, Управа вароши Београда, 42-59. Б. Перуничих, Београдски суд, 420-421. Петар Лазаревић се током 1830. године спомиње као део судског особља Београдског суда. (Б. Перуничих, Београдски суд, 22).

¹⁸ Б. Перуничих, Београдски суд, 459-460; В. Б. Савић, Војвода Молер, 195. Милићевић у свом „Поменику“ наводи 16. фебруар 1830. године као датум када су први пут зазвонла православна звона у Београду (М. Ђ. Милићевић, Поменик, 806-810), а у „Додатак поменику“ наводи 15. фебруар 1830. „у суботу уочи белих поклада“. М. Ђ. Милићевић, Додатак поменику од 1888. године, знаменити људи у српскога народа који су преминули до краја 1900. године, Београд 1901, 192. (у даљем тексту: М. Ђ. Милићевић, Додатак поменику).

¹⁹ Д. Вуловић, Нахија пожешка, 535. Од априла 1831. године Петар Лазаревић није више главни београдски полицајац јер је на ту функцију постављен Цветко Рајовић. Б. Перуничих, Управа вароши Београда, 62-63.

²⁰ Д. Вуловић, Нахија пожешка, 285-286, 535.

²¹ Исто, 288-290.

обавештава кнеза да је Петар Лазаревић добро примљен и да су његови наводи тачни и да се становништво Подибарског среза слаже са укидањем кулука и порезом од 1 гроша. Управник Пожешке нахије наводи да је наредио кнезу Петру Лазаревићу да обиђе крајеве свог среза, да се боље упозна са људима, њиховим проблемима и евентуалним безакоњем.²² Петар Лазаревић је организовао добру обавештајну службу и добијао тачне информације из турских предела.²³ Жалбе и неслагања са кнезом су настављене и у овом периоду. То сазнајемо из дела писма од 19. августа 1831. године у ком кнез Милош опрашта досадашње погрешке Петру Лазаревићу, а оне се тичу неких проблема око новца, који мора да буде оправдан у будућим извештајима.²⁴ Петар Лазаревић је 20. августа 1831. године известио кнеза Васу Поповића да је лепо дочекао бившег босанског везира, који је посетио Карановац.²⁵

Током 1832. године Петар Лазаревић скупља спахијске приходе, помаже жени преминулог Васе Поповића, Марти Поповић, да се пресели у Карановац; шаље десечарски кукуруз царској војсци у Сјеницу; упућује храну у Нову Варош; пише кнезу о превисоком харачу коју се захтева од пазарских села; и о томе да је успео 1. новембра 1832. године да помири и поравна спахију куриловског са кметовима.²⁶ У децембру 1832. године кнез га је оштро укорио због самовољних одлука и непромишљених поступака, јер је у Горњем Ибру за старешину поставио Јовицу, брата Стевана Пазарца и тиме прекорачио границу поверене му власти и да се није „том безумију начудити могао”, јер он нема власт да поставља чиновнике и старешине.²⁷ И 17. децембра 1832. године кнез Милош критикује Петра Лазаревића због неких рачуна јер је без дозволе спахији платио жито које није искористила наша војска, него царска, турска.²⁸

Током 1833. године пратио је са својим људима дешавања у Пазарској нахији и пазио да не дође до напада на Србе.²⁹ Кметови и народ Подибарске и Моравске капетаније су 24. фебруара 1833. године упутили кнезу Милошу образложену жалбу против свог капетана. Жале се да их вређа, псује, одузима имања, бије људе, и намеће велике порезе.³⁰ И овог пута је извршена истрага, али Петар Лазаревић није кажњен.³¹ Због опасности од напада Турака Петар Лазаревић 2. марта 1833. године обавештава кнеза Милоша да је дуж границе поставио оружане снаге, а 13. марта 1834. године јавља да је осигурао границе караулама и да је писао службенику Ејуп-паше да се мане сплеткарења.³² А већ 26.

²² Д. Вуловић, Нахија пожешка, 297-298. Милићевић наводи заслуге кнеза Петра за премештање Карановца и његов тадашњи изглед. М. Ђ. Милићевић, Поменик, 809.

²³ О томе је обавестио кнеза у писму од 22. маја 1831. године. У наредном периоду обавештава га је о сукобу у турским пограничним областима, о босанској војсци, о томе да је Хусеин Градашчевић отпутовао у Босну. Д. Вуловић, Нахија пожешка, 311, 347-349.

²⁴ Исто, 349.

²⁵ Б. Перуничкић, Једно столеће Краљева, 40-41.

²⁶ Д. Вуловић, Нахија пожешка, 391-392, 395-396, 403-404, 407.

²⁷ Исто, 410-411.

²⁸ Исто, 411-412.

²⁹ Исто, 417-424.

³⁰ Исто, 424-425, 535-536.

³¹ Исто, 535. Петар Лазаревић је самовољно поступао и у приватно-правним односима. Кнез Милутин Савић Гарашанин жалио се 19. новембра 1833. године кнезу Милошу како је Лазаревић куповао свиње, које је он капарисао раније.

³² Д. Вуловић, Нахија пожешка, 425-426, 449.

марта 1834. године јавља кнезу да су разваљене карауле на граници код Јариња.³³

Петар Лазаревић се као представник кнеза Милоша бринуо и око изградње и обнављања православних цркава и манастира. Па тако 28. јула 1833. године тражи од кнеза још 10.000 гроша за поправку манастира Студенице.³⁴ Тај новац је добио крајем августа³⁵ и почетком септембра 1833. године посетио је манастир Студеницу и то на празник „Рождества свете Богоматере“. Тада је у име кнеза Милоша предао 10.000 гроша за исплату мајсторима који су радили на обнови манастира.³⁶

Исправничество Округа чачанског 13. децембра 1835. године шаље списак службеника и кметова. Међу њима се спомиње и потпуковник Петар Лазаревић, који је кнезу послао једног коња.³⁷ У Архиву Србије у фонду Књажеске канцеларије постоји документ датиран 5. фебруара 1835. године који садржи диплому којом кнез Милош Обреновић поставља Петра Лазаревића за капетана трнавског у Рудничком округу.³⁸

*

Почетком 1836. године Петар Лазаревић прелази у Крушевац, где постаје старешина (капетан) читавог среза и добија чин пуковника, а 21. јануара 1836. године добија „Објавленије“ по ком му је утврђена годишња плата у износу од 700 талира.³⁹ Новембра 1836. године пуковник Петар Лазаревић постаје члан Исправничества Округа крушевачког.⁴⁰

Као управник Крушевачког округа, а касније и Крушевачког среза Лазаревић је решавао проблеме сељака, обилазио границу, слао извештаје и рапорте Јовану Обреновићу,⁴¹ спискове цркава, караула и осталих проблема који су постојали у његовој управној области. Заслужан је за иселјавање вароши Крушевца из подводне равни у нове куће на висоравни на ушореним местима, на којима почињу да се граде нови дућани.⁴²

³³ Д. Вуловић, Нахија пожешка, 450.

³⁴ Д. Вуловић, Нахија пожешка, 442-443.

³⁵ Кнез Милош Обреновић је 30. августа 1833. године издао налог Јакову Јакшићу да капетану Петру Лазаревићу изда 10.000 гроша за трошкове око оправке манастира Студенице. Архив Србије, Збирка Мите Петровића, 6750. (у даљем тексту: АС, ЗМП).

³⁶ В. Стојанчевић, „Манастир Студеница и студеничка нахија од времена Првог устанка до ослобођења 1832. године“, у: Из српске националне прошлости (историја и култура), Београд, 1998, 116.

³⁷ Д. Вуловић, Нахија пожешка, 461.

³⁸ Архив Србије, Књажеска канцеларија, Укази и дипломе– XXXIV-220 (у даљем тексту АС, КК-XXXIV)

³⁹ Кнез Милош 19. јануара 1836. године издаје диплому којој поставља Петра Лазаревића за старешину Крушевачког среза у Крушевачком округу, са чином пуковника. АС, КК-XXXIV-101. Наводи се и датум од 21. јануара 1836. године. АС, КК-XXV-140; КК-XXXIV-102; Д. Вуловић, Нахија пожешка, 536.

⁴⁰ Б. Перуничкић, Крушевац, 218.

⁴¹ Господару Моравско-подринске војне области. О војно административној подели Србије видети: Р. Љушић, Историја српске државности, Србија и Црна Гора – нововековне српске државе, књига II, Нови Сад 2001, 33. (у даљем тексту: Р. Љушић, Историја српске државности II).

⁴² АС, КК-XIV-1003. Петар Лазаревић – пуковник – Јовану Обреновићу, 7. априла 1836.

Б. Илић наводи да је генерал Јован Обреновић известио фебруара 1836. године кнеза Милоша да је пуковник крушевачки Петар Лазаревић јавио „да је житеље чаршије крушевачке, како с кућама,

Петар Лазаревић се и током управе Крушевачким округом понашао на исти начин. Његова својевоља и доношење одлука без консултација су настављене. Па тако није редовно слао извештаје,⁴³ због чега је критикован јер није обавештавао о стању на граници и поступао је без консултација, потврда и без знања војног команданта и кнеза Милоша. Прекор је добио и срески писар јер се у неким документима потписивао као „полковник књажески”, а не као што је требало „полковник крушевачки”.⁴⁴ Петар Лазаревић је убрзо упутио извињење, док му је војни командант Јован Обреновић одговорио да није изгубио поверење у њега, већ га је само опоменуо на дужности које треба да обавља.

Због проблема на граници на територији Крушевачког округа 1837. године кнез Милош је оштро укорио српске пограничне власти, старешину Крушевачког округа Петра Лазаревића и старешину Козничког среза Обрада Човића, због небудности и издао им налог да не одступе од утврђених граница.⁴⁵

Љут због неког Лазаревићевог поступка кнез Милош га је 6. маја 1837. сменио са дужности старешине Крушевачког округа, а оставио му једино звање старешине среза. Диплому о избору за главног старешину Крушевачког округа враћа 8. маја 1837. године.⁴⁶ Изгледа да је првобитно и његова плата била смањена на 600 талира годишње.⁴⁷ Кнез Милош се убрзо одобровољио и годишња плата пуковника Петра Лазаревића је поново враћена на 700 талира.⁴⁸ На томе се захвалио кнезу 6. јуна 1837. године.⁴⁹

*

Након доношења новог устава 1838. године пуковник Петар Лазаревић се заклео на верност властима, одредбама новог устава и постао је начелник Крушевачког округа.⁵⁰ На тој функцији остао је до 1842. године, када је након Вучићеве буне доведен у Београд као заробљеник, али је ослобођен због пријатељства које је имао са Томом Вучићем Перишићем. За члана Земаљског савета постављен је 26. октобра 1842. године и ту функцију је обављао до смрти 8. марта 1849. године.⁵¹

тако и с дућанима, ово дана, из оних бара и каловитог места, на брдо преместити наредио“. У истом акту кнез Милош је обавештен да је пресељено и село Бивоље. Одакле овај датум Б. Илићу није познато, пошто у свом раду нема научног апарата. Б. Илић, н. д., 125. Видети и: Др Петар Трајковић, „Кроз историју Крушевца“, у: Павле Васић, Уметничка топографија Крушевца, Нови Сад-Крушевац, 1990, 96.

⁴³ АС, КК-ХIV-1541. Јован О. – Петру Лазаревићу – 23. април 1837.

⁴⁴ АС, КК-ХIV-1550. Јован О. – Петру Лазаревићу – 27 април. 1837.

⁴⁵ Р. Љушић, Кнежевина Србија 1830-1839, Београд 2004, 327. (у даљем тексту: Р. Љушић, Кнежевина Србија); Б. Перуничкић, Крушевац, 223-224.

⁴⁶ АС, КК-ХVII-160; Д. Вуловић, Нахија пожешка, 536.

⁴⁷ 6. маја 1837. године кнез Милош је издао „Објављеније“ по ком је годишња плата старешине среза крушевачког, округа крушевачког пуковника Петра Лазаревића износила 600 талира. АС, КК-ХХV-244.

⁴⁸ АС, КК-ХIV-2042.

⁴⁹ АС, КК-ХVII-166.

⁵⁰ Б. Перуничкић, Крушевац, 363-364. Милићевић истиче његове заслуге за премештање старе Осанице у данашњи Трстеник. М. Ђ. Милићевић, Поменик, 809.

⁵¹ Б. Перуничкић, Управа вароши Београда, 19; М. Ђ. Милићевић, Поменик, 809. Августа 1842. године Цветко Рајовић, министар унутрашњих дела, с кнежевим ађутантом Станојлом Петровићем

*

Петар Лазаревић се женио два пута. Прва жена му се звала Ана и била је ћерка војводе Петра Молера. Свадбено весеље приредио је кнез Милош у двору на Топчидеру.⁵² Ана и Петар су имали синове Косту и Лазара.⁵³ Друга жена Петра Лазаревића звала се Марија и била је рођена сестра Стојана Јовановића, који је 1844. године подигао Катанску буну у Шапцу.⁵⁴

*

Петар Лазаревић Цукић представља једну од значајнијих личности историје српског народа након Другог српског устанка. Био је близак сарадник кнеза Милоша Обреновића, његов човек од поверења. Обављао је разне послове, од личног обезбеђења кнеза, преко члана Народне канеларије, старешине Карановца и Ибарског среза, главног београдског полицајца, поновног управника Ибарског и Самаилског среза, старешине Крушевачког среза и округа и члана Државног савета. Био је прек човек, самовољан, што је изазивало честе побуне народа и неслагања са старешинама. И поред тога његова улога у изградњи унутрашњег уређења Кнежевине Србије је велика.

и секретаром Марковићем одлази у Крушевац да испита неправилности које је учинио окружни начелник Петар Лазаревић Цукић. У Крушевцу су одсели код Ракице Петровића, окружног благајника, који је био за опозицију, док је Петар Лазаревић био присталица кнеза Милоша и кнеза Михаила. Између Петра Лазаревића и Цветка Рајовића избио је сукоб, прво вербални, а чак су се хватали и за сабље. Милићевић наводи да је Ракичина жена рекла Цукићевој да им је сабље намазала воском, а пиштоље издувала, тако да неће моћи да се побију. После два дана у Крушевац су дошли Стојан Јовановић Лешјанин, Јован Вељковић из Параћина и Јоца Наумовић, официр са 400 сељака. Наумовић је под стражом одвео Цукића, а Ракица је прогласио своје госте за сужње и њих спровео у Туприју, док је Рајковић одведен на Врачар у Вучићев логор. После дужег испитивања Рајовић је пуштен кући. (М. Ђ. Милићевић, Поменик, 623)

⁵² В. Б. Савић, Војвода Молер, 195; М. Ђ. Милићевић, Поменик, 799.

⁵³ Коста Цукић је рођен у Карановцу 13. априла 1826. године. Био је професор народне економије и ректор у београдском лицеју, секретар у Попечитељству просвете и црквених дела, начелник у Министарству иностраних дела, комесар сталне дунавске комисије у Бечу, заступник кнежевог представника и попечитељ иностраних послова, помоћник министра финансија, министар финансија и заступник министра просвете и црквених дела. За српског агента у Букурешту је постављен 1873. године, када постаје и члан Државног савета. На том положају остаје до 31. маја 1874. године. Након проглашења независности 1. новембра 1878. године постављен је за ванредног посланика и опуномоћеника министра у Бечу, где је умро 5. (17) марта 1879. године. Сахрањен је код Цркве Св. Марка у Београду. В. Б. Савић, Војвода Молер, 195-196.

⁵⁴ М. Ђ. Милићевић, Поменик, 810; В. Б. Савић, Војвода Молер, 197.

Извори

Необјављени извори

Архив Србије (АС)
Збирка Мите Петровића
Књажевска канцеларија (КК)
Народна канцеларија (И)
Јован Обреновић (XIV)
Крушевачка нахија (XVII)
Расписи и објаве (XXV)
Укази и дипломе (XXXIV)

Објављени извори

Вукова преписка II. Београд 1908. (издао Љубомир Стојановић)
Вуловић, Данило, Књажевска канцеларија, Нахија пожешка 1815-1839. Београд 1953.
Karadžić Stefanović, Vuk. Životi srpskih vojvoda i ostalih znamenitih Srba. Beograd 1963.
Перуничкић, Бранко. Београдски суд 1819-1839. Београд 1964.
Исти. Једно столеће Краљева 1815-1915. Краљево 1966.
Исти. Крушевац у једном веку 1815-1915. Крушевац 1971.
Исти. Управа вароши Београда 1820-1912. Београд 1970.
Милићевић Ђ, Милан. Додатак поменику од 1888. године, знаменити људи у српскога народа који су преминули до краја 1900. године. Београд 1901.
Исти. Поменик знаменитих људи у српског народа новијег доба. Београд 1888.

Литература

Ђорђевић, Мирослав. Србија у устанку 1804-1813. Београд 1979.
Илић, Буда. Историја Крушевца 1371-1941. Крушевац 1971.
Јовановић, Небојша. Лексикон личности у уџбеницима историје. Београд-Нови Сад 2001.
Љушић, Радош. Историја српске државности. Књ. 2, Србија и Црна Гора: нововековне српске државе. Нови Сад 2001.
Исти. Кнежевина Србија 1830-1839. Београд 2004.
Пешић, Мирослав. „Ратне операције устаничке војске на јужном делу ратишта од 1806. до 1809. године”. У: Устанци и побуне Срба у Турској у XIX веку (поводом 170 година од избијања Нишке буне). Ниш 2012, 173-187.
Савић, Велибор Берко. Војвода Петар Николајевић Молер. Ваљево 2006.
Сијић, Милорад. Значајни људи Крушевца (1833-1944). Крушевац 2012.
Стојанчевић, Владимир, Јован Милићевић, Чедомир Попов, Радоман Јовановић и Милорад Екмечић. Историја српског народа, V-1, Од Првог устанка до Берлинског конгреса 1804-1878. Београд 1981.
Стојанчевић, Владимир. „Манастир Студеница и студеничка нахија од времена Првог устанка до ослобођења 1832. године”. У: Из српске националне прошлости

(историја и култура), Београд 1998, 93-116.

Трајковић, Др Петар. „Кроз историју Крушевца”. У: Павле Васић, Уметничка топографија Крушевца, Нови Сад-Крушевац, 1990.